

A magyar könyvtárosok II. tudományos találkozója
Budapest, 1985. augusztus 26–27.

Az Országos Széchényi Könyvtár, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete és a Magyarok Világszövetsége rendezésében 1985 augusztusában második alkalommal került sor a hazai és a Nyugaton élő magyar könyvtárosok tudományos tanácskozására, mely az első, 1980-ban ugyancsak Budapesten tartott konferencia kedvező tapasztalataira építve új lehetőségeket teremtett, főként a hungarika-gyűjtés és az anyanyelvi kultúra ápolásában való együttműködés területén. A kétnapos tanácskozás, melynek a nemzeti könyvtár új székhelye, a Budavári Palota krisztinavárosi szárnya adott otthont, a Magyar Fórum első értelmiségi találkozójaként az Anyanyelvi Konferencia veszprémi rendezvénysorozatához (augusztus 5–10.) és a Magyar Könyvtárosok Egyesülete alapításának 50. évfordulóján rendezett jubileumi vándorgyűléshez (Gödöllő, augusztus 28–30.) egyaránt kapcsolódott. A mintegy félszáz külföldi magyar könyvtáros az Amerikai Egyesült Államokból, valamint Nyugat- és Észak-Európa országaiból érkezett, sokan közülük az első találkozon is részt vettek. A tanácskozást *Havasi Zoltán*, az Országos Széchényi Könyvtár megbízott főigazgatója, a Magyar Fórum tagja nyitotta meg, viszatekintve az eltelt öt évre, a megvalósult tervekre és az elakadt kísérletekre.

A tanácskozás tárgykörét a nemzeti könyvtárnak a magyar művelődésben, a nemzeti kultúra emlékeinek összegyűjtésében és áthagyományozásában való különleges szerepe, illetve az ebből adódó alapvető feladatok határozták meg. A külföldön található magyar gyűjtemények és az együttműködés kérdéseivel már az első konferencia is foglalkozott, a velük kapcsolatos teendők azonban – részben a nemzeti múlt és identitástudat felé fordult közérdeklődés és a feltárásukra irányuló tudományos programok inspiráló hatására – most a középpontba kerültek. Ennek megfelelően a szekciók munkáját megelőző plenáris ülés alapozó előadásai is komplexitásra törekedtek, a jelenleg is folyó, illetve tervezett munkákat a hungarika-gyűjtés és -kutatás kisebb-nagyobb magyarországi programjainak rendszerében helyezve el. Ezekről átfogó képet *Havasi Zoltán* előadása adott (A nemzeti könyvtár és a hungarika-kutatások), a fő hangsúlyt a hungarikumok gyűjtésének nélkülözhetetlenségére és a feldolgozás tudományos-tudati jelentőségére helyezve. *Ferenczy Endréné* az Országos Széchényi Könyvtár saját hungarika-programját és annak előzményeit ismertette, utalva arra is, hogy a hungarika-fogalom kidolgozása a nemzeti könyvtárak egyetemes feladatrendszerébe illesztve történt. *Basa-Molnár Enikő* (USA) a magyar anyagok különböző könyvtári szisztémákban történő azonosításáról beszélt, *Kovács László* (USA) pedig arról a felmérő munkáról számolt be, amelyet az Amerikai Egyesült Államok könyvtáraiban (public library-k, egyetemi-, akadémiai könyvtárak, a Library of Congress és a nagyobb városok magyar lakosságának könyvtárai) végez a gyűjteményekben fellelhető magyar anyagok lokalizálása, terjedelmének számbavétele és tartalmi értékelése céljából. Előadását *Szabó Zoltánnak*, a Magyar Fórum elnökének összefoglalója követte, aki általánosabb összefüggésekbe helyezte a tanácskozás tematikáját (Az anyanyelvi kultúra ápolása külföldön – igények és teendők). Az első nap délutánján a résztvevők megtekintették az Országos Széchényi Könyvtár új épületét, egybekötve a különgyűjtemények, katalógusok, raktárak stb. szakmai bemutatásával.

A tanácskozáson részt vevő könyvtárosok tiszteletére az esti órákban Havasi Zoltán fogadást adott.

A második munkanapon három szekció keretében zajlott a tapasztalatcsere:

- a) A külföldi hungarika-gyűjtemények számbavétele, a hungarikumok gyűjtése és feltárása;
- b) A könyvtárak fejlesztésének hazai és külföldi irányai (számítástechnika, gépi adatfeldolgozás és -nyilvántartás, restaurálás, konzerválás, médiák stb.);
- c) Az anyanyelvi kultúra ápolása, a külföldi magyarság olvasási igényei és könyvtári ellátottsága.

Az első szekcióban *Kozák Réka* (USA) egy, a St. Louis-i egyetemi könyvtárban őrzött és a magyarországi irodalomkutatás szempontjából fontos kéziratos hagyatéokra hívta fel a figyelmet, *B. Rajnai Margit* (Franciaország) pedig az általa elkezdett és a Sorbonne egyetemi könyvtárában levő magyar anyag feldolgozását célzó munkáról számolt be, amelynek eredményét a párizsi könyvtár külön katalógusban fogja közzétenni. *Luif Miklós* (Svájc), a zürichi Zentralbibliothek osztályvezetője a könyvtár hungarika-gyűjteményét dolgozta fel; az anyagról számítógép segítségével készített listát átadta az Országos Széchényi Könyvtárnak. A Zentralbibliothek másik munkatársa, *Steinmann Judith* a könyvtár magyar kéziratos forrásait ismertette, *Gosztonyi Péter* (Svájc) pedig a berni Stiftung Schweizerische Osteuropa-Bibliothek keleteurópai és magyar vonatkozású forrásairól, gyűjtőköréről és feladatairól tartott beszámolót. A magyarországi gyűjteményekről kialakult képet finomította tovább tartalmas előadásában *Újszászy Kálmán*, a sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményének vezetője a gyűjtemény magyar-amerikai anyagairól és azok feltárásáról szólva, *E. Szmuk Szilvia* (USA) pedig arra hívta fel a figyelmet, hogy a New York környéki St. John's University magyarországi diákcsera-programja megkívánja a magyar gyűjtemény fejlesztését is. Már Kovács László beszámolója felvetette a külföldi magyar gyűjtemények számbavételének sürgető feladatát, illetve a feltáró eszközök, katalógusok, kalauzok közzétételét. Mindezt *Kabdebó Tamás* (Írország) és *Béky-Halász Iván* előadása, hozzászólása is megerősítette. Mindketten hangsúlyozták, hogy a modern könyvtárak egységes szabályokat követő feltáró-rendszerén belül külön szempont kell legyen a hungarikumok megtalálhatósága, s e szerint kell megteremteni azokat a feltáró eszközöket is, amelyek a magyar irodalmi, történeti, néprajzi stb. kutatás számára szükséges tárgyszavak szerint hozzáférhetővé teszik a hungarológiai kutatás igényelte anyagokat és információkat. Ellenkező esetben (pl. a jelenkori állapotokra vonatkozott területi elv kizárólagossá tételével) eltűnnek, előkereshetetlenné válnak a hungarikumok, illetve a hungarológiai kutatás konkrét adatai. Különösen szükséges az USA-ban mintegy másfél évtizede alkalmazott új szisztéma kiegészítése ezeknek a szempontoknak a figyelembevételével.

A könyvtártechnológiai előadásokat tartalmazó szekció üléséről itt nem számolunk be, viszont a harmadik szekció tárgykörei az a) témaköröihez hasonlóan szorosan kapcsolódtak a hungarológiai kutatáshoz, noha más vetületben, a mindennapi gyakorlat által felvetett kérdéseket vizsgálva. Az anyanyelvi kultúra forrásaival, a hazai könyvkiadás minőségi, tematikai és egyéb kérdéseivel foglalkozott szellemes előadásában *Vajda Kornél* (Irodalmi ajánlat, irodalmi igény), akinek mondandóját *Buttler Ervin* (USA) egészítette ki, beszámolva több mint egy évtizedes tevékenységéről, amelyet gyarapító

könyvtárosként folytatott annak érdekében, hogy a magyarországi könyvkiadás terméséből objektív képet adó anyagot válogasson ki a new yorki magyar olvasók számára. A gyermekirodalommal és az iskolai könyvtáraknak a nevelésben játszott szerepével *G. Bíró Ruth* (USA) és *T. Czako Piri* (USA) foglalkozott, *Galambos Ferenc* pedig az ausztriai szlovénmagyarság anyanyelvű olvasáskultúrájáról és az ottani magyar könyvtárosi munka eredményeiről számolt be (A könyvtár mint kulturális központ jelentősége az anyanyelvi kultúra és magyarságtudat fejlesztésében). *Gereben Ferenc* előadásában illusztrálta a hazai és a határokon túli (főként a szomszédos országokban élő) magyarság olvasási szokásainak különbségét, kiemelve az olvasási szokásokkal összefüggő értékonzerváló szerepet, a magyarságtudat minőségi különbözőségeit. Felhívta a figyelmet az Országos Széchényi Könyvtár és a Könyvtártudományi és Módszertani Központ friss kiadványára is (A határontúli magyarság olvasáskultúrája. Összehasonlítás olvasásvizsgálati és művelődésstatistikai felmérések eredményeiből. OSZK–KMK, Budapest, 1985. 205 l.). *Kovács Ilona* az amerikai public library-k magyar gyűjteményeinek állapotát, a fejlesztés lehetőségeit és ezeknek az anyagoknak az ottani magyarság életében játszott mindennapi szerepét elemezte, *Papp István* pedig arról a programról adott tájékoztatást, amely a nemzetközi könyvtárosszervezet (IFLA) keretében indult meg a különböző országokban élő különféle etnikumok sajátos olvasási igényeinek kielégítése érdekében.

Az egyes előadásokat, tájékoztatókat vita és ajánlások követték. A gyűjtemények számbavétele és a hungarika-program részleteinek összehangolása terén számos megegyezés született. A tanácskozás idejére az Országos Széchényi Könyvtárban reprezentatív kiállítás nyílt a könyvtár nyugati magyar anyagaiból (könyv, folyóirat, plakát stb.), és a konferencia résztvevői kézbevehették a könyvtár új tudományos kiadványsorozatának első darabját, *Záhony Éva* kétkötetes munkáját is (Romániai magyar szépirodalom a két világháború között 1919–1944. Önálló művek. Írások és kritikák. [Válogatott bibliográfia és irodalmi repertórium]). A plenáris záróülést orgonakoncert követte a Bécsi kapu téri evangélikus templomban.

Csapody Miklós